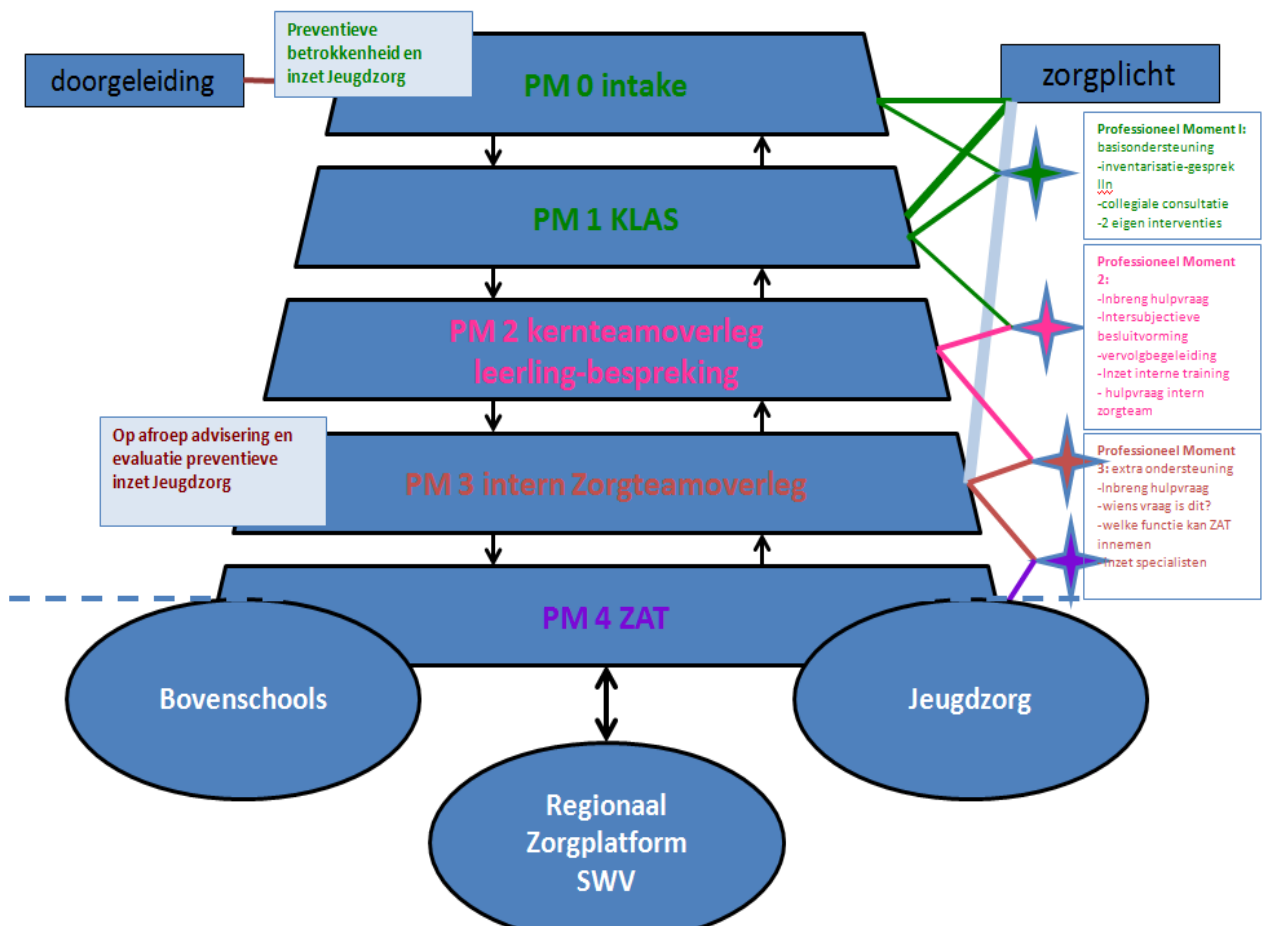

Interne ondersteuningsbegeleiding in de praktijk en zorgplicht

Ordenen, verhelderen en bewaken via Professionele Momenten

PM structuur en jeugdzorg

Ordenen, verhelderen en bewaken

Interne ondersteuningsstructuur en PM

Het begrip **Professioneel Moment** (PM) markeert een “gebied /moment van begeleiding “ binnen de route, nl. Professioneel Moment 0, I, II, III en IV. Deze Professionele Momenten zijn de vaak in school reeds bestaande en vastgelegde overlegmomenten, zoals intake-overleg nieuwe aanmeldingen, bespreking docent-mentor, leerling/kernteam bespreking, intern ondersteuningsteam en Zorgadviesteam.

Professionele Momenten zijn ook momenten van Professionele Reflexie van degene, die op dat moment de ondersteuning verleent. Het zijn de momenten om:

- te reflecteren over het eigen handelen en begeleiden
- zicht te krijgen op wat er in de begeleiding gebeurt en met welk effect en succes
- inzichten te krijgen over aard en soorten hulp van de verschillende overlegorganen in de school
- de mogelijkheid te creëren tot “goed kiezen” van het juiste aanbod binnen dan wel buiten de school.
- duidelijk te krijgen, welke expertise op welk moment gevraagd wordt en wie deze uitvoert.
- de grenzen van hulp per moment zichtbaar te maken

De ondersteuningsbegeleiding strekt zich uit van PM I tot en met PM IV. Een leerling kan een ondersteunings/begeleidingstraject doorlopen door alle Professionele Momenten één tot en met vier. Niet alle leerlingen doorlopen in hun begeleiding alle PM- gebieden. In de meeste gevallen is een leerling al geholpen in PM I en PM II. Bij acute ondersteuningsvragen kan direct doorgeleid worden naar PM III met eventueel vervolg PM IV.

Interne ondersteuningsstructuur en Jeugdzorg

In het kader van de transitie jeugdzorg zal de jeugdzorg na 2015 sneller en preventiever verbonden gaan worden aan de school. Dat zal gaan via sociale wijkteams, die de gemeente gaat opzetten en waar de scholen directe ondersteuning van kunnen ontvangen. Dat kan in de vorm van het inzetten van een generalist vanuit de jeugdzorg, die nauw contact onderhoudt met de school en snel en preventief kan handelen en kan schakelen ook naar andere instellingen binnen de jeugdzorg. Op termijn zal het ZAT derhalve een andere functie gaan krijgen dan nu.

Om snelle en preventieve inzet vanuit de jeugdzorg mede te kunnen realiseren lijkt het verbinden van de jeugdzorg aan PM 0 (intake aan de poort) binnen de school-interne ondersteuningsstructuur, een effectieve inzet.

Dat wil zeggen, dat daar, waar bij de intake de leerling op meerdere leefgebieden een (dringende) ondersteuningsvraag heeft, deze direct en preventief en in samenspraak met de school en ouders, door de jeugdzorg ondersteund zal kunnen gaan worden. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen wat des schools is en wat tot het werkkterrein en expertise van de externe partners behoort.

PM-denken in de school

Kern van het PM denken zijn de begrippen ordenen, verhelderen en bewaken.

- **Ordenen : opbouw van de aanpak**

In de ondersteuningsstructuur worden vijf Professionele Momenten onderscheiden. De ondersteuningsstructuur geldt voor alle leerlingen, met of zonder extra ondersteuningsvraag. Het is de algehele in school afgesproken route van begeleiding. Leerlingen met een extra ondersteuningsvraag worden binnen de route intensiever begeleid en gevolgd.

1. PM 0 is het moment, dat de intakecommissie aan het werk is in verband met de aanmeldingen nieuwe leerlingen. In het kader van Passend Onderwijs en de zorgplicht is de periode waarin de intakecommissie de aanmeldingen bespreekt en al dan niet toelating bepaalt, gesteld op maximaal 10 weken. Deze periode start max. 10 weken voorafgaand aan 1 augustus van het nieuwe schooljaar. In

het SWV V(S)O Eemland is bepaald, dat de intakeperiode-periode begint op 1 april. De intakecommissie werkt volgens afgesproken werkwijze, route en tijdsindeling. De uitkomsten van de intakecommissie zijn 4 ledig:

- Toelaten binnen de basisondersteuning en het schoolondersteuningsprofiel (SOP)
- Toelaten binnen de basisondersteuning en het schoolondersteuningsprofiel (SOP) met extra ondersteuning /arrangement
- Doorgeleiding naar VSO dan wel andere school
- Niet toelaten

De uitkomsten vanuit de intakecommissie worden gecommuniceerd volgens afgesproken werkwijze met ouders, binnen de eigen ondersteuningsstructuur en jeugdzorg. Aan de scholen zijn voorbeelden aangereikt om tot de goede afspraken te komen tijdens de intakeperiode.

2. PM I, het primaire proces, de klas, waarin de eerste ondersteuningsbegeleiding plaats. Hier wordt in een vroeg stadium gesignaleerd en de eerste noodzakelijke begeleiding door de docenten (en mentoren) geboden. Leerlingen met een zorgdossier zijn bekend.
  - Hier begint de begeleiding aan de leerlingen met een extra ondersteuningsvraag in de basisondersteuning + vanuit het ontwikkelingsperspectief
3. PM II is het Professionele Moment dat gelijk staat aan de leerlingbespreking/kernteambespreking, zoals die in scholen plaatsvindt: hierin worden leerlingen besproken door meerdere docenten tegelijk. Wanneer een leerling in het PM I, primaire proces, onvoldoende geholpen kan worden, wordt de leerling, inclusief een hulpvraag, ingebracht in het PM II. Aanvullende interventies worden besproken en uitgevoerd.
  - Hier vindt, zo gewenst, gezamenlijke bespreking van leerlingen met een extra ondersteuningsvraag plaats in de basisondersteuning + en vanuit het ontwikkelingsperspectief
4. PM III is het Professionele Moment, dat gelijk staat aan het interne zorgteam. Dit overleg bestaat uit de interne specialisten uit de school en de zorgcoördinator en is bedoeld om leerlingen te bespreken, voor wie meer hulp nodig is dan in PM I en PM II geboden kon worden dan wel toereikend bleek. Een hernieuwde hulpvraag wordt ingebracht.
  - Hier vinden de evaluatieve besprekingen plaats van leerlingen met een extra ondersteuningsvraag in de basisondersteuning + vanuit het ontwikkelingsperspectief
  - Hier wordt de preventieve inzet jeugdzorg besproken
5. PM IV is het ZAT. In dit overleg zijn de externe partners betrokken. Leerlingen voor wie de begeleiding in de voorgaande PM-gebieden ontoereikend bleek en de handelingsverlegenheid van de school te boven gaat, worden met een vervolg hulpvraag ingebracht. Wanneer de ZAT-leden “ via snelle en preventieve inzet vanuit PM 0, de intake, “ betrokken zijn, zal het ZAT een andere functie gaan krijgen.
  - Hier vinden de evaluatieve besprekingen plaats met externe partners, betrokken bij leerlingen met een extra ondersteuningsvraag in de basisondersteuning + vanuit het ontwikkelingsperspectief. Met name, wanneer de jeugdzorg al vanaf het begin in PM I betrokken is bij deze leerlingen. Mogelijk kunnen de ouders hier ten behoeve van de jaarlijkse evaluatie bij betrokken zijn.Elk PM gebied kent een PM-verantwoordelijke. Voor PM I is dat de mentor; PM II de teamleider, PM III de zorgcoördinator en voor PM IV eveneens de zorgcoördinator.

- **Verhelderen : inzicht in vaardigheden, aanbod en expertise**

1. Per Professioneel Moment is in de school vastgelegd welk soort interventies - en door wie - in het betreffende PM –gebied uitgevoerd worden, alvorens door te geleiden naar een volgend Professioneel Moment. De vastgelegde interventies behoren bij de expertise, rol en taak van de functionarissen per PM gebied.
De interventies per PM-gebied zijn verschillend en aanvullend op elkaar. Er wordt met elkaar bepaald in welk PM bv

- trainingen (faalangst, SOVA , RT etc) aan de orde zijn.
- wanneer er bilaterale contacten nodig zijn en waarover
- wie de externe bilaterale contacten voert
- welke expertise bij welke hulpvraag van de leerling het beste past en wie dat gaat uitvoeren

Als de vraag van de leerling of docent in een PM gebied niet opgelost kan worden, komt pas een volgend PM in beeld en elk PM-gebied heeft derhalve een toegevoegde waarde aan het vorige. De in te zetten expertise verschilt dan ook per PM.

2. Bij de overstap van het ene Professionele Moment naar het volgende wordt een (vervolg) hulpvraag op een zg. interventieformulier ingevuld. Hierop wordt aangegeven wat er in het voorgaande PM aan acties gedaan is en wat de uitkomsten daarvan waren. De verantwoordelijke aanstuurder per PM bespreekt het ingevulde interventieformulier en de (hernieuwde) hulpvraag, dan wel onderzoekt van te voren of de doorgeleiding naar het volgende PM “terecht / noodzakelijk ” is dan wel dat er mogelijk in het voorgaande PM toch nog wat acties ondernomen kunnen worden, eventueel met ondersteuning. Hierdoor wordt in de school verhelderd :
    - welke hulpvragen er bij de leerlingen en docenten bestaan
    - hoe de hulpvragen geformuleerd worden en de kwaliteit ervan
    - of het aanwezige aanbod per PM toereikend is dan wel aangevuld zou kunnen worden
    - wat de kwaliteit van de docenten en interne specialisten is
    - welke docenten vaak en welke minder vaak doorgeleiden en waarom
- **Bewaken : afbakening van handelen en (nemen van)verantwoordelijkheden**
Door te werken, denken en handelen vanuit PM's wordt het mogelijk meer zicht te krijgen op de volgende kwesties:
    1. De verantwoordelijken per PM houden vanuit de interventieformulieren op geregelde tijden in overzicht bij, welke hulpvragen er gesteld en besproken zijn, voor welke leerlingen en met welke interventies.
    2. Doorgeleiding naar een volgend PM veronderstelt dat de uitgevoerde acties tot onvoldoende effect en resultaat hebben geleid en er geconstateerd wordt dat er meer /andere hulp noodzakelijk is. Het is aan de verantwoordelijke per PM om te onderzoeken of dat juist is dan wel dat er te snel doorgeleid wordt. Het omgekeerde kan ook, nl. de constatering, dat er te lang in een PM gebied begeleid blijft worden, zonder effectief resultaat.
    3. Vanuit deze bewaking kan de evaluatie van de interne ondersteuningsstructuur plaats vinden. In de cyclus van evalueren kunnen de verantwoordelijken van PM II,III,IV met elkaar en met de directie van de school komen tot inzichten over
      - de begeleidingskwaliteit in de school, ook in relatie tot de hulpvragen
      - de samenwerking en onderlinge afstemming van expertise en inzet van professionals in de school
      - de samenwerking, afstemming met externe partners en de ondersteuning bij handelingsverlegenheid van de school
      - afbakening van de schoolopdracht en die van de externe partners
      - welke beproefde interventies breder in de school ingezet kunnen worden.
    4. Op grond van de evaluaties kunnen gericht kwaliteitsimpulsen ontwikkeld worden en er kan sturing plaats vinden op de inzet en uitvoering van de “zorg in en om de school “.

Doorgaande ontwikkeling en Training

Vanuit de bewaking wordt het mogelijk te inventariseren welke deskundigheids bevorderende wensen er bij de specialisten, mentoren en docenten binnen de ondersteuningsstructuur bestaan. Dat kan leiden tot bv. het opzetten van professionaliseringstrajecten en thema-bijeenkomsten. Ook wordt het mogelijk vast te stellen welke scholing/ondersteuning er nodig is binnen het primaire proces en welke rol en taken de interne specialisten kunnen vervullen in de expertise-vergroting van (groepen) docenten.

Aansturing

Model XY-as als hulpmiddel bij afbakening en bewaking van expertise en verantwoordelijkheden

XY-as

Ten aanzien van alle te maken keuzes over wie wat doet, kan het werken vanuit de xy-as behulpzaam zijn. De xy-as geeft in globale zin het onderscheid tussen aansturing en uitvoering aan. De diagonaal geeft de scheidslijn aan tussen de aanstuurders-taken en uitvoerders-taken, waar de taken van de aanstuurders ophouden en die van de uitvoerders beginnen en andersom.

Op de x-as wordt aangegeven wie de uitvoerders en wie de aanstuurders zijn op welk PM- gebied. Het onderscheid maken tussen aanstuurders en uitvoerders werkt mee aan het zo veel mogelijk verhelderen van gedrag en inzet.

Vaak is het zo, dat mensen vanuit hun gedrevenheid en betrokkenheid zich graag op velerlei gebieden begeven en daar hun expertise in willen zetten. Op zich zou dat goed zijn, maar waar het onhelder kan worden is dat men vanuit de gedrevenheid en betrokkenheid niet altijd meer goed zicht heeft op “wie nou wat doet”, “wie waarin een verantwoordelijkheid heeft”, “wanneer de aanstuurders op het werkveld van de uitvoerders komen en omgekeerd” .

Wanneer de x-as en de y-as dichter bij elkaar komen en taken en rollen van uitvoerders en aanstuurders meer bij elkaar komen, de hoek van 90 “graden van de diagonaal kleiner wordt, wordt onhelderheid georganiseerd.

De activiteiten komen in het extreme geval dan allemaal op de diagonaal terecht en is er geen zicht meer op wie wat doet vanuit welke rol, taak, functie : aanstuurders worden bij tijd en wijle uitvoerders en uitvoerders aanstuurders.

Onduidelijkheid is gecreëerd. Taken en functies worden onderscheidend organisatorisch op aansturings- en op uitvoeringsniveau bepaald en vastgesteld, maar in de praktijk blijkt minder zichtbaar wie aanstuurt en wie uitvoert: de uitvoering van de verschillende rollen en taken loopt door elkaar.

De xy-as beoogt is zicht te krijgen:

- op het eigen gedrag als professional binnen de functie, rol en taak en expliciete expertise
- op het eigen aandeel binnen een gezamenlijk doel
- op het eigen aandeel binnen afstemming met anderen
- op ordening van rollen en taken binnen een organisatie
- op behoud en versterking van eigen kracht en drive
- op intensivering van kwaliteit
- wanneer (ook ongemerkt) de taak van bv. de uitvoerder blijkt te verschoven naar de taak van de aanstuurder en omgekeerd en met welk effect.

aanstuurders

